

“เมื่อผืนทะเลหดแคบ ผืนชีวิตจึงหดสั้น”
: กลวิธีทางภาษากับการนำเสนอภาพแทนของชาวเล
ในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย
**“When the Sea Retracts, the Life Shrinks”
: Linguistic Devices and Representations of Sea
Gypsies in the Thai Daily Newspaper Discourse**

Received: October 21, 2019

Revised: April 8, 2021

Accepted: May 15, 2021

อภิชนา แก้วอุทัย¹

Apichaya Kaewuthai

Abstract

This research article aims to study a type of news in the Thai daily newspaper discourse (online) that presents the story of the sea gypsies, the linguistic devices employed to refer to such representations of the sea gypsies and the representations of the sea gypsies which are presented through the discourse of Thai daily newspapers. The studied data consists of 10 online Thai daily newspapers, a total aggregate of 70 news texts. The study results show that the news category presenting stories of the sea gypsies in the greatest extent is the socio-cultural category, following by the political and educational category, and the public health category

¹ดร.สาขาวิชาสังคม วัฒนธรรม และการพัฒนามนุษย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตหาดใหญ่ ประเทศไทย

Dr., Department of Society, Culture, and Human Development, Faculty of Liberal Arts,
Prince of Songkla University, Hat Yai Campus, Thailand

Corresponding Author: apichaya.k@psu.ac.th

respectively. The composers of the Thai daily newspaper discourse have employed 4 linguistic devices, including word choices, sentence patterns, speech act, and metaphor. The linguistic devices were employed in the daily Thai newspapers in order to present the representations of the sea gypsies as follows: 1) the sea gypsies are “other people” who are different from the majority of the country; 2) the sea gypsies live a semi-vagrant lifestyle; 3) the sea gypsies have been directed, impeded, and displaced, making their lives change from the way they were; and 4) the sea gypsies are individuals that need assistance, support in problem-solving, and livelihood development.

Keywords: discourse, representations, sea gypsies

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มุ่งศึกษาประเภทข่าวในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย (ออนไลน์) ที่นำเสนอเรื่องราวของชาวเล กลวิธีทางภาษาที่วาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย (ออนไลน์) ใช้ในการประกอบสร้างภาพแทนชาวเล และภาพแทนของชาวเล ที่นำเสนอผ่านวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย (ออนไลน์) ข้อมูล ที่ศึกษา ประกอบด้วยหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย (ออนไลน์) 10 ชื่อฉบับ จำนวนทั้งสิ้น 70 ข่าว ผลการศึกษาพบว่า ประเภทข่าวที่นำเสนอเรื่องราวของชาวเลมากที่สุด คือ ข่าว สังคม-วัฒนธรรม รองลงมาเป็นข่าวการเมือง ข่าวการศึกษา และข่าวสาธารณสุข ตามลำดับ วาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย (ออนไลน์) ประกอบสร้างภาพแทนผ่าน กลวิธีทางภาษา 4 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้ประโยคกรรม การใช้ฉันทลักษณ์ และการใช้อุปมาอุปไมย กลวิธีทางภาษาในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย (ออนไลน์) ใช้เพื่อนำเสนอภาพแทนของชาวเล ได้แก่ 1) ชาวเลเป็น “คนอื่น” ที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ 2) ชาวเลเป็นผู้มีชีวิตรูปแบบ (กึ่ง) เร่ร่อน 3) ชาวเลเป็นผู้ถูกจัดการ

กีดกันและรุกราน ทำให้ชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และ 4) ชาวเลเป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแล แก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิต

คำสำคัญ: วาทกรรม ภาพแทน ชาวเล

บทนำ

กลุ่มชาติพันธุ์ “ชาวเล” เป็นที่รู้จักของคนในสังคมไทยและสังคมโลกมากขึ้น หลังจากที่เกิดเหตุการณ์สึนามิเมื่อปลายปี พ.ศ. 2547 อีกทั้งการได้รับรู้ว่าชาวเลกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยทั้งสามกลุ่มในประเทศไทย คือ มอแกน มอแกน และอูรักลาโว้ย ต่างมีปัญหาเช่นเดียวกันกับกลุ่มชาติพันธุ์ชายขอบอีกหลายกลุ่ม อาทิ ขาดความมั่นคงและภูมิใจในวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิม ถูกกีดกันออกจากสิทธิในการใช้และเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ ถูกดูแคลนจากบุคคลที่ไม่เข้าใจในวิถีวัฒนธรรมแบบ “ชาวเล” และที่สำคัญ คือ ขาดความมั่นคงในที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นต้นตอของปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น การขาดแคลนด้านสาธารณสุขโรค การขยายตัวของบ้านเรือนอย่างไร้ทิศทาง ฯลฯ (Social Research Institute, 2012)

การศึกษา “วิกฤต วิถีชาวเล” ของ Chumchonthai (2012) พบว่า ผลพวงจากการพัฒนาพื้นที่อันดามันเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวระดับโลกและการประกาศอุทยานทางทะเลหรือประกาศอื่น ๆ ของรัฐส่งผลให้เบียดขับวิถีชีวิตวัฒนธรรมคนกลุ่มนี้ ทั้งความต้องการในการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวทำให้ชาวเลถูกขับออกจากพื้นที่อยู่อาศัย และพื้นที่ประกอบพิธีกรรมก็ถูกยึดด้วยวิธีการต่าง ๆ ทำให้ชาวเลไม่มีสิทธิเข้าไปหากินในที่หากินดั้งเดิมที่เคยหากินมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทั้ง ๆ ที่รัฐธรรมนูญไทยรับรองสิทธิตามจารีตประเพณีดั้งเดิมแต่ไม่มีผลในทางปฏิบัติ ส่งผลให้ชาวเลมีคุณภาพชีวิตตกต่ำลงเรื่อย ๆ จนเป็นเสมือนพลเมืองชั้นสองของประเทศไทย

คำว่า “ชาวเล” ยังเป็นคำที่คนไทยมักใช้เรียกคนที่ละเลยเรื่องอนามัยและความสะอาด ไม่เอาใจใส่การเล่าเรียน หรือคนที่จับจ่ายใช้สอยจนไม่มีเงินเหลือเก็บ ดังนั้น ความหมายโดยนัยของ คำว่า “ชาวเล” คือคำด่าว่าโดยเปรียบเทียบกับกลุ่ม

ชาติพันธุ์ที่ถูกมองว่าเป็นคนที่สกปรก ไม่ชอบเรียนหนังสือ หาตั้งค์ได้เท่าไรก็จับจ่ายหมด (Arunotai, 2003, p.107) การมอง “ชาวเล” ว่าล้าหลังต้อยต่ำเป็นวาทกรรมทางสังคมซึ่งถูกสร้างขึ้นจนกระทั่งครอบงำคนในสังคมใหญ่ เมื่อพิจารณาข่าวชาวเลในหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นสื่อกระแสหลัก เช่น “ชาวเลมนุษย์ที่โลก (ภูเก็ต) ลืม” (Posttoday, 2010, August 29) “สังคมอนาถ! ชาวเลไร้สิทธิผ่อนดาวนด์ศพ” (Posttoday, 2012, November 11) ทำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างชาวเลกับคนส่วนใหญ่ การไร้สิทธิของชาวเล การเป็นพลเมืองชั้นสองของสังคม ฯลฯ ภาพเหล่านี้เกิดขึ้นจากการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับตัวตนของชาวเลโดยมีสื่อมวลชนเป็นผู้กำหนดภาพเหล่านี้ให้เกิดขึ้น เรื่องราวของชาวเลในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยช่วยตอกย้ำทัศนคติที่ว่า “ชาวเล” พวกเขาเป็นบุคคลอื่นที่แตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลที่ผ่านมา ได้แก่ Arunotai (2003) ศึกษาเรื่อง “เพื่อความเข้าใจมอแกน ความรู้ และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ “ชาวเล” พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลเป็นชนกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีโลกทัศน์และวิถีคิดแตกต่างจากคนเมืองทั่วไป เมื่อจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับคนต่างชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันมากจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้อยู่รอดท่ามกลางมายาคติ การกีดกัน และการเลือกปฏิบัติทางชาติพันธุ์ ชาวเลมักจะถูกมองว่าล้าหลัง ต่ำต้อย สกปรก ไม่ชอบเรียนหนังสือ หาตั้งค์ได้เท่าไรก็จับจ่ายหมดเป็นวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นจนครอบงำคนในสังคมใหญ่ ทั้ง ๆ ที่สิ่งดี ๆ เกี่ยวกับชาวเลมีมากมายแต่สิ่งเหล่านั้นถูกละเลยไม่นำมากล่าวอ้าง Katanchaleekul (2005) ศึกษาเรื่อง “ 'ชาวเล' อัตลักษณ์ที่ถูกสาป ” พบว่าอัตลักษณ์ของชาวเลถูกสร้างให้มีความหมายในเชิงลบทำให้ชาวเลถูกปฏิบัติภายใต้สถานภาพของบุคคลชั้นสองทางสังคมจนเกิดเป็นอคติทางชาติพันธุ์ที่ปรากฏอยู่ในหน่วยต่าง ๆ ทางสังคม

จากงานวิจัยที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่ายังไม่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ “ชาวเล” ในแง่กลวิธีทางภาษาอันเป็นเครื่องมือสำคัญในการประกอบสร้างภาพแทนของ “ชาวเล” ในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยมาก่อน ซึ่งวาทกรรมสื่อกระแสหลัก

อย่างหนังสือพิมพ์รายวันนั้นนับว่ามีบทบาทสำคัญที่ส่งผลให้คนบางกลุ่มถูกมองหรือมีภาพไปในทิศทางที่วาทกรรมดังกล่าวกำหนดได้ บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพแทนของชาวเลที่นำเสนอผ่านวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยโดยมุ่งตอบคำถาม 3 ข้อว่า 1) ข่าวประเภทใดในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย (ออนไลน์) ที่มุ่งนำเสนอเรื่องราวของชาวเล 2) วาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย (ออนไลน์) ใช้กลวิธีทางภาษาใดในการนำเสนอภาพแทนของชาวเล และ 3) ภาพแทนดังกล่าวมีอะไรบ้าง ทั้งนี้ วาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยได้ประกอบสร้างภาพแทนชาวเลผ่านกลวิธีทางภาษาต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวนี้ผ่านการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับตัวตนของชาวเลผ่านสื่อกระแสหลักที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้และส่งผลกระทบต่อทัศนคติที่มีต่อชนกลุ่มนี้ได้เป็นอย่างมาก บทความวิจัยนี้ช่วยเผยให้ผู้อ่านให้ย้อนคิดถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกกดทับด้วยวาทกรรมทางภาษา จนเป็นเสมือนอีกขั้นในสังคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประเภทข่าวในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย (ออนไลน์) ที่นำเสนอเรื่องราวของชาวเล
2. เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่วาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย (ออนไลน์) ใช้ในการประกอบสร้างภาพแทนชาวเล
3. เพื่อศึกษาภาพแทนชาวเลที่นำเสนอผ่านวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย (ออนไลน์)

นิยามศัพท์

ชาวเล หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์หรือชนชั้นพื้นเมืองที่มีภาษาและวัฒนธรรมเฉพาะที่มีจุดเกาะเกี่ยวกับทะเลและวิถีชีวิตชายฝั่ง กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลในประเทศไทยแบ่งออกเป็นสามกลุ่มใหญ่ ๆ คือ อูรักลาโว้ย มอแกน และมอแกน (Sirindhorn Anthropology Centre, 2014, p. 27)

ภาพแทน หมายถึง ภาพจำลองของสรรพสิ่งที่เกิดจากการประกอบสร้างผ่านภาษาเป็นสำคัญ ไม่ได้สะท้อนความจริงของเหตุการณ์ในทุกมิติ แต่เกิดจากการเลือกนำเสนอ หากภาพใดถูกผลิตซ้ำก็จะโดดเด่นกว่าภาพอื่น ภาพแทนไม่ได้เสนอความจริง (reality) แต่สะท้อนให้เห็นในบางแง่มุม และทำให้เห็นว่าคนในสังคมอย่างน้อยกลุ่มหนึ่งคิดเห็นหรือให้ค่าสิ่งต่าง ๆ อย่างไร (Hall, 1997 cited in Kaewthep, 2002; Suriya, 2011)

วิธีการศึกษา

การคัดเลือกข้อมูล

1. ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยออนไลน์ 10 แหล่ง ได้แก่ เดลินิวส์ คมชัดลึก ไทยโพสต์ บ้านเมือง กรุงเทพธุรกิจ มติชน ข่าวสด พิมพ์ไทย สยามรัฐ และโพสต์ทูเดย์ โดยคัดเลือกจากเกณฑ์หนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวชาวเลต่อเนื่องตลอดทั้ง 10 ปี
2. ลักษณะข้อมูลข่าวที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ข้อความพาดหัวข่าว ข่าว บทความ บทวิเคราะห์คำบรรยายใต้ภาพ และข้อเขียนอื่น ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชาวเล (ไม่รวมถึงภาพประกอบข้อเขียนเหล่านั้น)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลชาวชาวเล 10 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2548 – พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นระยะเวลาหลังเกิดเหตุการณ์สึนามิที่ส่งผลให้ชาวเลเป็นที่รู้จักของสังคมอย่างแพร่หลายและเป็นระยะเวลามีการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับชาวเลอย่างต่อเนื่อง โดยผู้วิจัยเก็บข่าวหนังสือพิมพ์รายวันไทย (ออนไลน์) ทาง iQNewsClip โดยใช้คำค้นที่เกี่ยวข้องกับชาวเล เช่น “ชาวเล” “ชาวน้ำ” “กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล” ทั้งนี้ข้อมูลประกอบด้วยข่าว 50 ข่าว และบทความข่าว 20 บทความ นับรวมเป็นจำนวน 70 ข่าว

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. จำแนกประเภทข่าวเพื่อวิเคราะห์จำนวนความถี่ของข่าวแต่ละประเภทที่นำเสนอเรื่องราวของชาวเล ว่าชาวเลถูกนำเสนอในข่าวประเภทใด เพราะเหตุใด
2. วิเคราะห์ข้อมูลภาพแทนของชาวเลจากกลวิธีทางภาษาต่าง ๆ ที่วาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย (ออนไลน์) ใช้ว่าประกอบสร้างภาพแทนชาวเลเป็นอย่างไร ศึกษาโดยประยุกต์จากแนวคิดภาพแทนของ Hall (1997)

แนวคิดและกรอบการวิเคราะห์

วาทกรรม หมายถึง ระบบ กระบวนการในการสร้าง/ผลิต (constitute) เอกลักษณ์ (identity) และความหมาย (significance) ให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของคนเราเอง (Charoensin-o-larn, 1999, p. 3-4) และวาทกรรมยังเกี่ยวกับตัวบทซึ่งเป็นผลผลิตของการใช้ภาษาของคนในสังคม (Hongladarom, 2000, p. 9) วาทกรรมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการประกอบสร้างความหมายให้แก่สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเรา ซึ่งส่วนใหญ่การประกอบสร้างนั้นมักกระทำโดยกลุ่มผู้มีอำนาจผ่านการใช้ภาษา ผ่านการใช้สื่อเพื่อนำเสนอและผลิตซ้ำจนสิ่งที่ประกอบสร้างหรือถูกปั้นแต่งกลายเป็นความจริง “ภาษา” จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการประกอบสร้างและนำเสนอภาพแทน เพราะภาพแทน เป็นสิ่งที่ไม่ได้มีอยู่แต่เดิม แต่เกิดจากการประกอบสร้างผ่านการใช้ภาษาเป็นสำคัญ และไม่ได้สร้างหรือเสนอสิ่งต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมาแต่เกิดจากการเลือกสรรบางแง่มุม ดังนั้นภาพแทนจึงไม่ใช่ภาพสะท้อนความจริงทุกด้าน (Hall, 1997 cited in Suriya, 2011, p. 3)

Hall (1997 cited in Chotiudompant, 2008) กล่าวว่า การนำเสนอภาพแทนเป็นความพยายามที่จะเชื่อมโยงแนวคิด (Concepts) กับระบบสัญลักษณ์ (Signs) เข้าด้วยกัน โดยเกิดขึ้นได้ 2 ระดับ ได้แก่ 1) การนำเสนอภาพแทนในใจ คือ การตีความหมายหรือความจริงรอบตัวมนุษย์ เป็นกระบวนการกลั่นกรองสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวให้เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นภายในใจ 2) การนำเสนอภาพแทนภายนอก คือ การสื่อสารความรู้ ความคิดที่อยู่ในสมองออกมาให้ผู้อื่นรับทราบ โดยใช้ระบบสัญลักษณ์ เช่น ภาษา ดังนั้น การนำเสนอภาพ

แทนจึงมีกระบวนการกลั่นกรองความจริง 2 ระดับ คือ 1) กลั่นกรองและจัดการเรียบเรียงความรู้ ความคิด ในสมองมนุษย์ และ 2) กลั่นกรองเรียบเรียงภายนอกโดยผ่านระบบสัญญาณ เช่น ภาษา

กล่าวได้ว่า ภาพแทนเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการผลิตหรือการสร้างความหมายจากสิ่งที่คิดผ่านภาษาเพื่อนำเสนอหรือสร้างภาพแทนให้แก่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังนั้น การวิเคราะห์ภาษา ตั้งแต่การเลือกใช้คำศัพท์ การเลือกโครงสร้างประโยคแบบต่าง ๆ องค์ประกอบตัวบท ตลอดจนการตีความหมาย จะทำให้อธิบายความคิดบางอย่างที่แฝงอยู่ในวาทกรรม (Fairclough, 1995) และทำให้เห็นภาพแทนที่ถูกประกอบสร้างผ่านภาษาในที่นี้คือวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย (ออนไลน์) ได้ ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการนำเสนอภาพแทนชาวเลด้วยวิธีการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญ

ผลการวิจัย

1. ประเภทของข่าวหนังสือพิมพ์รายวันไทย (ออนไลน์)

วาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยที่ใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาประกอบด้วยข่าวจำนวน 50 ข่าว และบทความข่าวจำนวน 20 บทความ ทั้งข่าวและบทความข่าวต่างมุ่งนำเสนอปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและผลกระทบที่มีต่อชาวเล การเรียกร้องให้หน่วยงานของภาครัฐช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยสะท้อนจากเสียงของชาวเลเอง และจากการนำเสนอของผู้เขียนข่าว ประกอบด้วยประเภทข่าวดังนี้

ตาราง 1

ประเภทข่าว

ประเภทข่าว	จำนวนข่าว
สังคม/วัฒนธรรม	45
การเมือง	13
เศรษฐกิจ	5
การศึกษา	4

ประเภทข่าว	จำนวนข่าว
สาธารณสุข	3

จากข่าวทั้ง 70 ข่าว พบว่าชาวเลถูกนำเสนอในข่าวประเภทสังคม/วัฒนธรรมมากที่สุด เป็นจำนวนถึง 45 ข่าว อาจเป็นเพราะเรื่องราวของชนกลุ่มนี้ยังไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ในฐานะที่ชนกลุ่มนี้เป็นสมาชิกของสังคม ชาวเลจึงพยายามเสนอให้เห็นถึงสภาพสังคม วิถีชีวิต รวมทั้งปัญหาที่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลประสบ และเรื่องการจัดตั้งเขตวัฒนธรรมพิเศษให้แก่ชาวเลเพื่อให้สังคมได้รู้จักชนกลุ่มนี้มากยิ่งขึ้น ทั้งยังรักษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวเลไว้ให้คงอยู่ ข่าวประเภทนี้จึงปรากฏมากที่สุด รองลงมา เป็นประเภทข่าวการเมืองปรากฏจำนวน 13 ข่าว อาจเนื่องด้วยนักการเมืองในระดับต่าง ๆ มีผลต่อการช่วยแก้ไขปัญหา พัฒนา และฟื้นฟูวิถีชีวิตของชาวเล ลำดับถัดมา เป็นข่าวประเภทการศึกษาจำนวน 4 ข่าว กล่าวถึงการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชนชาวเลเพื่อได้มีสิทธิทางการศึกษาเท่าเทียมกับคนส่วนใหญ่ของประเทศ และลำดับสุดท้ายข่าวประเภทสาธารณสุข วาทกรรมปรากฏจำนวน 3 ข่าว อาจจะสื่อให้เห็นว่าชาวเลได้รับสิทธิในการเข้าถึงการรักษาพยาบาลค่อนข้างน้อย

2. กลวิธีทางภาษาในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย

การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษากับการนำเสนอภาพแทนของชาวเลในหนังสือพิมพ์รายวันไทย ผู้วิจัยศึกษากลวิธีทางภาษาในระดับต่าง ๆ พบว่าผู้ประกอบสร้างวาทกรรมใช้กลวิธี 4 กลวิธี ดังต่อไปนี้ คือ 1) การเลือกใช้คำศัพท์ 2) การใช้รูปประโยค 3) การใช้วาทกรรม และ 4) การใช้อุปลักษณ์ ซึ่งแต่ละกลวิธีมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การเลือกใช้คำศัพท์

Van Dijk (2008) กล่าวว่า การแสดงออกทางอุดมการณ์ในวาทกรรมที่ปรากฏให้เห็นได้อย่างเด่นชัดและควรพิจารณาในอันดับต้น ๆ คือ การเลือกใช้คำศัพท์ เพื่อสื่อความหมายและแสดงความคิด การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อภาพแทนชาวเล

แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ คำเรียกชาวเล การใช้ศัพท์แสดงลักษณะของชาวเล และการใช้ศัพท์แสดงการกระทำของผู้อื่นต่อชาวเล ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดต่อไปนี้

คำเรียกชาวเล

คำเรียกชาวเลในที่นี้ หมายถึง วิธีการใช้คำศัพท์เพื่ออ้างถึงหรือกล่าวถึง “ชาวเล” ที่ปรากฏในวาทกรรมข่าวหนังสือพิมพ์รายวันไทย การเรียกชื่อเป็นกลวิธีทางภาษาอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นมุมมองและความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่กล่าวถึงได้เป็นอย่างดี การเลือกหรือไม่เลือกใช้ชื่อเรียกอย่างใดอย่างหนึ่งสะท้อนทัศนคติที่เป็นด้านบวกหรือด้านลบและมุมมองในเรื่องการจัดกลุ่มเกี่ยวกับสิ่งที่กล่าวถึงของผู้ใช้ภาษา คำศัพท์ที่นำมาใช้เป็นชื่อเรียกจึงมิใช่เพียงลักษณะทางภาษาเท่านั้น แต่ยังแฝงทัศนคติและความคิดทางสังคมบางอย่างที่บุคคลมีต่อสิ่งที่กล่าวถึง (Thornborrow, 2004 cited in Eamanondh, 2006, p. 108) จากข้อมูลผู้วิจัยพบว่าวาทกรรมหนังสือพิมพ์ใช้คำเรียกชาวเลโดยใช้คำเรียกที่หลากหลาย ได้แก่ ชาวเล ชนชาวเล ชาวน้ำ ชาวทะเล ชาวเลอันดามัน กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล ชาติพันธุ์ทะเล ผู้กล้าแห่งท้องทะเล ฯลฯ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 “เกือบ 5 ปีแล้วที่ชนชาวเลทั้งมอแกน มอเกลน และอุรักลาไวย์ แห่งท้องทะเลอันดามัน ปรากฏโฉมในภาพชัดพร้อมกับคลื่นยักษ์สึนามิ ..แต่สังคมไทยแทบไม่เคยใส่ใจและรับรู้อย่างจริงจังเลย ว่า ยิปซีแห่งท้องทะเลแห่งนี้ตกอยู่ในสถานการณ์เยี่ยงไร”

(Matichon, 2009, November 29)

หากพิจารณาคำเรียกทั้งหมดที่ปรากฏสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1) คำเรียกที่หมายรวมทั้งสามกลุ่มย่อย

เมื่อพิจารณาความถี่ในการปรากฏของคำเรียกจะพบว่าคำเรียก “ชาวเล” ปรากฏมากที่สุดถึง 110 ครั้ง อาจเพราะ “ชาวเล” เป็นคำเรียกที่มีความหมายครอบคลุมกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลทั้งสามกลุ่ม คือ มอแกน มอเกลน และอุ

รักลาไว้อย่างยิ่งยังเป็นคำที่คนส่วนใหญ่คุ้นเคยเพราะ “ชาวเล” สื่อภาพของผู้ที่มีชีวิตผูกพันอยู่กับทะเล คำนี้จึงปรากฏเป็นความถี่สูงสุด หากจัดกลุ่มคำเรียกที่มีลักษณะรูปศัพท์ใกล้เคียงกับ “ชาวเล” และสื่อความหมายเช่นเดียวกันยังพบคำเรียกอื่น ๆ อีก ได้แก่ ชชาติพันธุ์ชาวเล (6 ครั้ง) ชนชาวเล (3 ครั้ง) กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล (3 ครั้ง) ชาวเลอันดามัน (3 ครั้ง) ชาวทะเล (2 ครั้ง) และชนเผ่าชาวเล (2 ครั้ง)

คำเรียก ไทยใหม่ (4 ครั้ง) ชาวไทยใหม่ (3 ครั้ง) เป็นคำที่ใช้กันแพร่หลายในบางพื้นที่และเป็นคำที่เกิดขึ้นภายในระยะเวลาไม่เกิน 30-40 ปี มีนัยว่าชาวเลได้รับการ “ยกกระดับ” ให้เป็นไทยแล้ว เพราะได้รับสัญชาติไทย และเข้าสู่ระบบระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยหากใช้คำนี้คุณค่าของภาษาและวัฒนธรรมดั้งเดิมจะถูกมองข้ามไป (Sirindhorn Anthropology Centre, 2014, p. 49)

ยิปซีทะเล (5 ครั้ง) ยิปซีแห่งท้องทะเล (1 ครั้ง) ยิปซีแห่งอันดามัน (1 ครั้ง) ผู้กล้าแห่งอันดามัน (1 ครั้ง) เป็นคำเรียกที่ได้รับการขนานนาม เกิดจากชาวเลเป็นคนเร่ร่อนอยู่เรือและเดินทางพเนจรไปตามเกาะต่าง ๆ คำเรียกชนพื้นเมืองดั้งเดิมในฝั่งทะเลอันดามัน (1 ครั้ง) ชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิมในทะเลอันดามัน (1 ครั้ง) เกิดจากการที่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลเป็นชนเผ่าพื้นเมืองที่อาศัยดำรงชีวิตอยู่กับทะเลอันดามันมาเป็นระยะเวลากว่าหลายร้อยปี

ชาวน้ำ (1 ครั้ง) มนุษย์น้ำ (1 ครั้ง) เป็นอีกชื่อที่คนภายนอกใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ ใน Royal Institute Dictionary (2011, p. 378) ระบุว่า “ชาวน้ำ” เป็น “ชื่อชนชาติเดิมพวกหนึ่งอยู่ทางทะเลด้านตะวันตกของแหลมมลายู ญาลง หรือชาวเลก็เรียก” ในปัจจุบันชื่อนี้ไม่เป็นที่นิยมอีกต่อไป เนื่องจากเป็นคำเก่าที่มักจะพบในเอกสารหรือเป็นคำที่คนเฒ่าคนแก่ใช้ นอกจากนี้ “ชาวน้ำ” ถือเป็นคำดูหมิ่นดูแคลนที่ทำให้ชาวเลกลายเป็นกลุ่มที่แปลกแยกไปจากกลุ่มชนอื่น ๆ ชาวเลส่วนใหญ่จะแสดงความไม่พอใจออกมาทันทีเมื่อถูกเรียกชื่อนี้ อาจจะเนื่องด้วยความเชื่อของชาวเลที่ว่าทุกคนเกิดมาจากน้ำ (Arunotai, 2003, p.106)

นอกจากนี้ ยังปรากฏคำเรียกอื่น ๆ ได้แก่ มนุษย์ที่โลก (ภูเก็ต) ลืม (1 ครั้ง) คือ เป็นกลุ่มคนที่คนส่วนใหญ่ของภูเก็ตไม่เห็นความสำคัญ คนแปลก (1 ครั้ง) คือ คนที่แตกต่างจากกลุ่มคนส่วนใหญ่ คนทะเลตัวดำ ๆ (1 ครั้ง) การเพิ่มคำขยาย “ตัวดำ ๆ” ทำให้สื่อนัยของการดูถูกเหยียดหยาม ดังที่มีคำเปรียบว่า “ดำเหมือนชาวเล” อีกทั้งอาจจะเนื่องด้วยวาทกรรมความขาวที่ครอบงำคนในสังคมว่าเป็นสิ่งที่ดี ที่พึงปรารถนา ความดำจึงเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ (Pongudom, 2005) และคนมีเทคโนโลยีต่ำ (1 ครั้ง) เมื่อเปรียบเทียบกับความเจริญที่กำลังรุดหน้าขึ้นทุกขณะแต่ชาวเลยังคงใช้เรือดั้งเดิมในการจับสัตว์น้ำและหากินอยู่กับทะเล ยังไม่พัฒนา (Matichon, 2010, September 16) คำเรียกเหล่านี้จึงล้วนเป็นคำที่สื่อนัยในด้านลบแก่ชาวเล

2) คำเรียกที่ระบุแต่ละกลุ่มย่อย

คำเรียกที่ระบุเฉพาะเจาะจงตามกลุ่มย่อย ได้แก่ มอแกน (36 ครั้ง) อูรักลาโว้ย (28 ครั้ง) ชาวมอแกน (28 ครั้ง) มอเกลน (26 ครั้ง) ชาวอูรักลาโว้ย (13 ครั้ง) กลุ่มมอแกน (6 ครั้ง) เผ่ามอแกน (3 ครั้ง) กลุ่มอูรักลาโว้ย (2 ครั้ง) ซึ่งคำเรียกเหล่านี้เป็นการนำเสนอข่าวให้เห็นถึงปัญหาหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นเฉพาะกลุ่ม

3) คำเรียกที่ระบุชื่อบุคคล/ชื่อบุคคลและกลุ่มย่อย

คำเรียกที่ระบุชื่อบุคคล (4 ครั้ง) ระบุเป็นชื่อบุคคล+ชาติพันธุ์+ถิ่นที่อยู่ (2 ครั้ง) เป็นการระบุเจาะจงเป็นรายบุคคล ซึ่งมักจะเป็นแกนนำหรือบุคคลสำคัญในกลุ่มที่ออกมาเรียกร้องต่าง ๆ

การใช้ศัพท์แสดงลักษณะของชาวเล

เมื่อพิจารณาข้อมูลในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย ผู้วิจัยพบว่าคำศัพท์ที่ใช้บรรยายอาการ ลักษณะ หรือพฤติกรรมของชาวเล ส่วนใหญ่จะสื่อภาพของชาวเลว่าเป็นผู้ที่มีความเป็นอยู่ (กึ่ง) เร่ร่อน และมีสภาพชีวิตที่ลำบาก ซึ่งเป็นภาพด้านลบ ดังจะเห็นได้จากกลุ่มคำศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับความลำบาก แม้จะมีการปรับเปลี่ยนด้านวิถีชีวิตก็ตามดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2

ปริมาณข่าวที่มีการใช้คำศัพท์แสดงลักษณะของชาวเล

กลุ่ม ความหมาย	ตัวอย่างคำศัพท์	จำนวนข่าว
ความเปลี่ยนแปลง	เปลี่ยนแปลง เปลี่ยนการดำรงชีวิต บางอย่างต้องผันไปตามยุคสมัย เปลี่ยนไป ความเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนแปลงไป รากเหง้าเริ่มเลือนหาย	23
ความเป็นอยู่ (กิจ) เร่ร่อน	กิจเร่ร่อน ย้ายไปตามเกาะเรื่อย ๆ ไม่อยู่ กับที่ อพยพไปตามฤดูกาล เคลื่อนย้าย ไปมา อพยพเปลี่ยนถิ่นที่อยู่ไปเรื่อย ๆ ไม่ผูกติดกับพื้นที่นาน ย้ายถิ่นฐานบ่อย	15
ความลำบาก	ลำบาก หากินลำบาก ยากจน ขาดแคลน อดอยาก อยู่อย่างแออัด ดิ้นรน	15

1) การใช้คำศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับ “ความเปลี่ยนแปลง”

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อให้เห็น
ความคิดว่า ชาวเลมีลักษณะหรือสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต สังเกตได้จากคำว่า
“เปลี่ยนแปลง” “เปลี่ยนไป” ฯลฯ ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับการมี
วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงจากอดีตของชาวเล 23 ข่าว ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 2

“เมื่อถูกถามว่าอนาคตอุรุกรักลาไว้ต่อไปจะเป็นอย่างไร อา
หลินก็ตอบไม่ได้เหมือนกันว่าชีวิตที่แน่นอน ของพวกเขาและ
ลูกหลานชาวทะเลจะเป็นอย่างไรต่อไป ‘เรื่องอนาคตยังเห็น
ไม่ชัดเจนเท่าไรคิดว่าวิถีชีวิตคงเปลี่ยน แต่คงไม่ทิ้งทะเล...
เพราะพวกเราเป็นชาวเลที่มีสัญชาติของทะเลอยู่ในสายเลือด
วันไหนที่ไม่ได้ยินเสียงคลื่นเนี่ยผมนอนไม่หลับนะ ทุกวันนี้มี
กฎหมายเกิดขึ้นมาทำให้ชีวิตเปลี่ยนไปหมดเราก็พยายาม
ต่อสู้ไม่ให้วิถีชีวิตของเราสูญหายไป’”

(Posttoday, 2010, August 29)

ตัวอย่างที่ 3 “ชาวมอแกนรุ่นใหม่...เริ่มหันหลังให้อัตลักษณ์ของบรรพชนที่คงอยู่มานับ 10 ปี มรดกต่างล้มหายไปกับคนรุ่นเก่า ทั้งยังเปลี่ยนคำเรียกตัวเองเป็น “ไทยใหม่”...คนรุ่นเก่าและหลายภาคส่วนเริ่มสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงของเด็กมอแกนรุ่นใหม่ที่ว่าวัฒนธรรมดั้งเดิมถูกกลืนหายไปและหันไปนิยมชมชอบสังคมเมืองแบบตายตัว”

(Matichon, 2012, January 25)

จากตัวอย่างที่ 2, 3 แม้ชาวเลจะมีลักษณะหรือสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต แต่จะเห็นได้ว่า ชาวเลโดยเฉพาะรุ่นเก่าพยายามต่อสู้กับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังตัวอย่างที่ 2 ที่ว่า “เราก็คงพยายามต่อสู้ไม่ให้วิถีชีวิตของเราสูญหายไป” เพราะ “สัญชาติของทะเลอยู่ในสายเลือด วันไหนที่ไม่ได้ยินเสียงคลื่นเนี่ยผมนอนไม่หลับ” อย่างไรก็ตามชาวเลรุ่นใหม่กลับชอบความยืดหยุ่น ไม่ตายตัวดังตัวอย่างที่ 3 ที่ว่า “เด็กมอแกนรุ่นใหม่ที่ว่าวัฒนธรรมดั้งเดิมถูกกลืนหายไปและหันไปนิยมชมชอบสังคมเมืองแบบตายตัว”

2) การใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับ “ความเป็นอยู่ (กึ่ง) เร่ร่อน”

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อให้เห็นความคิดว่า ชาวเลมีลักษณะหรือสภาพที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ที่ (กึ่ง) เร่ร่อน ไม่เป็นที่ ไม่มีหลักแหล่งที่แน่นอน สังเกตได้จากคำว่า “กึ่งเร่ร่อน” “ย้ายถิ่นฐานบ่อย” ฯลฯ ผู้วิจัยพบการใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับความเป็นอยู่ที่ (กึ่ง) เร่ร่อน ไม่เป็นที่ 15 ข้อ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 4 “ตลอดระยะเวลา 5 ปี แม้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนจะเข้ามาให้ความช่วยเหลือแต่ยังไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควรเนื่องจากชาวเลเหล่านี้มีวิถีชีวิตกึ่งเร่ร่อน”

(Khaosod, 2009, December 27)

ตัวอย่างที่ 5 นายสุวิทย์ กล่าวว่า “วิถีชีวิตชาวเลเขาย้ายไปตามเกาะเรื่อย ๆ ตามฤดูกาล เพราะวิถีชีวิตเขาไม่ได้อยู่กับที่ การไปจัดที่ให้เขาอยู่

นั้นเขาไม่ได้พอใจ อึดอัดใจจะด้วยซ้ำไป เพราะต้องใช้ชีวิตอพยพ
ไปตามฤดูกาล เขารู้ว่าจะอยู่เวลาไหนเราไม่เคยขับไล่เขา”

(Matichon, 2010, September 12)

3) การใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับ “ความยากลำบาก”

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อให้เห็น
ความคิดว่า ชาวเลมีลักษณะหรือสภาพที่ลำบาก ยากจน สังเกตได้จากคำว่า “ลำบาก”
“อดอยาก” ฯลฯ ผู้วิจัยพบการใช้ ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับความลำบาก 15 คำ
ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 6 “หมู่เกาะสุรินทร์ถูกประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ จึงห้ามชาว
มอแกนจับปลาขาย แต่ผ่อนปรนให้จับปลาทำอาหารกินได้
ชาวบ้านจึงขาดแคลนข้าวสารและเครื่องใช้จำเป็นอื่น ๆ เนื่องจาก
ไม่มีรายได้ แม้ทางอุทยานฯ จะว่าจ้างชาวมอแกนบางส่วนขับเรือ
พานักท่องเที่ยวไปดำน้ำ แต่ก็ว่าจ้างได้เพียงปีละ 6 เดือนในช่วง
เปิดเกาะให้ท่องเที่ยว อีก 6 เดือนที่เหลือชาวบ้านจึงต้องอยู่กัน
อย่างอดอยาก”

(Matichon, 2008, November 10)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า การใช้คำศัพท์แสดงลักษณะของชาวเลได้สื่อ
ภาพของชาวเล ได้แก่ ด้านที่เกี่ยวกับการมีชีวิต (กึ่ง) เร่ร่อน ชาวเลมีความยากลำบาก
ซึ่งเกิดจากการถูกคนเมืองกีดกันไม่ให้เข้าไปใช้พื้นที่ทำมาหากิน และด้านที่เกี่ยวกับ
การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตให้เข้ากับความจริงของบ้านเมือง ซึ่งเป็นภาพที่วาทกรรม
หนังสือพิมพ์รายวันไทยพยายามเสนอทั้งในด้านลบดังในตัวอย่างที่ 6 และด้านบวก
เช่น การมีบัตรประชาชนทำให้ชาวเลได้รับสิทธิอันชอบธรรมต่าง ๆ จากรัฐ เช่น
“นายอำเภอคุระบุรีกล่าวว่า ได้ไปมอบบัตรประจำตัวประชาชนให้ชาวมอแกน หมู่เกาะ
สุรินทร์ เมื่อไม่กี่เดือนที่ผ่านมา จำนวน 39 ราย เนื่องจากปักหลักอาศัยอยู่บริเวณหมู่

เกาะสุรินทร์มานาน ไม่มีปัญหาความมั่นคง ซึ่งปัจจุบันมีชาวมอแกน 200 คน”
(Matichon, 2008, November 7)

การใช้ศัพท์แสดงการกระทำของผู้อื่นต่อชาวเล

จากการศึกษาข้อมูลในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย ผู้วิจัยพบว่าคำศัพท์ที่ใช้บรรยายอาการหรือพฤติกรรมของผู้อื่นต่อชาวเลที่มีความถี่สูง ส่วนใหญ่จะสื่อภาพของชาวเลว่าเป็นผู้ที่ต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือจากบุคคลอื่นซึ่งเป็นภาพหลักที่ปรากฏ ดังจะเห็นได้จากกลุ่มคำศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับการช่วยเหลือดูแล และการส่งเสริม พัฒนา และภาพที่ผู้มีอำนาจกีดกัน ขังไล่ จัดให้ชาวเลอยู่ในพื้นที่เฉพาะ ฯลฯ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3

ปริมาณข่าวที่มีการใช้คำศัพท์แสดงการกระทำของผู้อื่นต่อชาวเล

กลุ่มความหมาย	ตัวอย่างคำศัพท์	จำนวนข่าว
การส่งเสริมพัฒนา	ส่งเสริม พัฒนา ช่วยพัฒนา ฟันฟู ช่วยฟันฟู	19
การแก้ปัญหา	แก้ปัญหา แก้ไขปัญหา คอยแก้ปัญหา	17
การช่วยเหลือดูแล	ช่วยเหลือ ดูแล ช่วย ให้การช่วยเหลือ	15
การกีดกัน	ไล่ กีดกัน ตั้งเขตวัฒนธรรมพิเศษ	12

1) การใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับ “การส่งเสริม พัฒนา”

เมื่อพิจารณาข้อมูล ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อให้เห็นความคิดว่า ชาวเลมีลักษณะหรือสภาพที่ต้องได้รับการส่งเสริม พัฒนาคุณภาพชีวิตจากผู้อื่น ดังคำศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับการส่งเสริม พัฒนา ฟันฟู ผู้วิจัยพบจำนวน 19 ข่าว ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 7 “นายธีระ สลักเพชร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมเผย
ว่า มีนโยบายจัดตั้งเขตวัฒนธรรมพิเศษสำหรับชาวเล ชาวมอ
แกน และอุรักลาโว้ย ในจ.ภูเก็ต และพังงา โดยจัดตั้งศูนย์
วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนชาวเลขึ้นเพื่อช่วยฟื้นฟู ส่งเสริม
วิถีชาวเลให้มองว่าคนกลุ่มนี้ซึ่งมีกว่า 1 หมื่นคน มีความ
หลากหลายทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ต้องช่วยกันอนุรักษ์”
(Matichon, 2009, January 15)

2) การใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับ “การแก้ไขปัญหา”

เมื่อพิจารณาข้อมูล ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อให้เห็น
ความคิดว่า ชาวเลมีลักษณะหรือสภาพที่กำลังประสบกับปัญหาต่าง ๆ ต้องได้รับ
การแก้ไขปัญหา ดังคำศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับการแก้ปัญหา เช่น แก้ปัญหา
คอยแก้ปัญหา ผู้วิจัยพบจำนวน 17 ข่าวดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 8 นายตรี อัครเดชา รองผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต กล่าวว่า ...
“ทางวัฒนธรรมจังหวัดได้เข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหาให้แก่
ชาวเลตั้งแต่ปี 2548 โดยให้การสนับสนุนเชิงวัฒนธรรม
ต่าง ๆ รวมทั้งมีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดและ
อำเภอเพื่อคอยแก้ปัญหาเร่งด่วน”
(Dailynews, 2009, February 23)

3) การใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับ “การช่วยเหลือดูแล”

เมื่อพิจารณาข้อมูล ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อให้เห็น
ความคิดว่า ชาวเลมีลักษณะหรือสภาพที่ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแลจากผู้อื่น ดัง
คำศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับการช่วยเหลือดูแล ผู้วิจัยพบจำนวน 15 ข่าว ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 9 น.ส.สมสุขกล่าวว่า “ที่ผ่านมา พอช.ให้การช่วยเหลือมาตลอด
ตั้งแต่หลังเกิดเหตุการณ์พิบัติภัยสึนามิ เช่น ช่วยเหลือเรื่องการ
ซ่อมแซมบ้านที่อยู่อาศัยไปกว่า 10 ชุมชน”
(Matichon, 2008, November 7)

4) การใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับ “การกีดกัน”

เมื่อพิจารณาข้อมูล ผู้วิจัยพบการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อให้เห็นความคิดว่า ชาวเลถูกผู้มีอำนาจ คนเมือง ฯลฯ กีดกัน ขับไล่ ถูกจัดให้อยู่ในพื้นที่เฉพาะ ฯลฯ ดังคำศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับการกีดกัน เช่น ไล่ กีดกัน ผู้วิจัยพบจำนวน 12 ข้อ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 10 “เจ้าของธุรกิจร้านอาหารและที่พักต่างกีดกันไม่ให้ชาวเลทำมาหากินในทะเลที่ใกล้สถานประกอบการ...ทั้ง ๆ ที่ชาวเลเคยหากินมาตลอด”

(Matichon, 2009, August 9)

ตัวอย่างที่ 11 “เดี๋ยวนี้หากินลำบาก ไปจอดเรือที่ไหนเขาก็ไล่ ยิ่งตามเกาะที่มีรีสอร์ทหรือโรงแรมเขาไม่ยอมให้เราเข้าใกล้หรอก” ลุงหนุ่ยและชาวเลกลายเป็นส่วนเกินในบรรยากาศการท่องเที่ยว

(Posttoday, 2011, October 7)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า การใช้ศัพท์แสดงการกระทำของผู้อื่นต่อชาวเล ได้สื่อภาพของชาวเลว่าเป็นผู้ที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้โดยเฉพาะเรื่อง การดำรงชีวิต เป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแลซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นภาพหลักที่ปรากฏในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย นอกจากนี้ ยังสื่อภาพว่าชาวเลเป็นกลุ่มชนที่ยังด้อยพัฒนา ประสบกับปัญหาต่าง ๆ อีกทั้ง ยังถูกกีดกัน ขับไล่ จากผู้มีอำนาจ จึงเป็นผู้ที่ต้องได้รับการส่งเสริม พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ ต้องมีผู้ควรช่วยแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ ให้โดยเฉพาะจากหน่วยงานของรัฐ

2.2 การใช้ประโยชน์กรรม

Silpasan (2001, p. 211-212) กล่าวถึง ประโยคกรรมว่าเป็นประโยคเอากรรมการ (ผู้ถูกกระทำ) ขึ้นมาไว้ข้างหน้าประโยคเพื่อต้องการเน้นผู้ถูกกระทำ

ทั้งนี้ รูปประโยคที่พบมากที่สุดในการเสนอข่าวเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยชาวเล คือ ประโยคกรรมที่มีคำว่า "ถูก" นำหน้ากริยาของประโยค พบจำนวน 21 ข่าว ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 12 “มอแกน มอแกลน และอุรักลาโว้ยในท้องทะเลอันดามัน กำลังประสบความลำบากเนื่องจากถูกฟ้องร้องไล่อื้อบ้านและที่ดินที่เคยอยู่มานาน...นายซารมะ ผู้นำชาวมอแกน กล่าวว่า ทุกวันนี้ถูกห้ามแทบทุกอย่าง ถูกกล่าวหาว่าทำลายธรรมชาติทั้งที่หาหอยหาปลาได้วันละไม่เกิน 2-3 ตัว และตั้งแต่วุ่นวายตายายตระเวนไปหากินแถวหมู่เกาะสิมิลัน แต่วันนี้ทำไม่ได้เพราะถูกจับ”
(Matichon, 2008, November 10)

ตัวอย่างที่ 13 นางรอมิยะ หาญทะเล ชาวมอแกนเกาะหลีเป๊ะ จ.สตูลเปิดเผยว่า “ขณะนี้ถูกนายทุนกันรั้วสุสานจนไม่มีที่ฝังศพมานานถึง 5 ปี จนต้องฝังในบ้าน”
(Posttoday, 2010, October 8)

จากตัวอย่างประโยคกรรมข้างต้น กรรมวาจาวางอยู่ต้นประโยค กล่าวคือ หากต้องการเน้นส่วนใดก็ให้วางไว้ตำแหน่งต้นประโยค การใช้ประโยคกรรมในตัวอย่างเหล่านี้ช่วยเน้นว่าชาวเลอยู่ในฐานะ “ผู้ถูกระทำ” ในขณะที่คนส่วนใหญ่ของประเทศอยู่ในฐานะ “ผู้กระทำ” ทำให้มองเห็นภาพการถูกเอารัดเอาเปรียบของชาวเลปรากฏชัดเจนมากขึ้น

2.3 การใช้วจนกรรม

การใช้วจนกรรมเป็นการใช้ภาษาที่แสดงเจตนาบางอย่างของผู้เขียนที่ต้องการสื่อปฏิสัมพันธ์โดยตรงต่อผู้อ่านเพื่อให้เกิดการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น *ขอร้อง เชิญชวน เตือน สั่ง เป็นต้น* ซึ่งวจนกรรมที่ปรากฏมากที่สุดเกี่ยวกับชาวเล คือ วจนกรรมการขอร้อง การแสดงวจนกรรมการขอร้องสังเกตได้จากการใช้คำว่า *ขอ*

ขอให้ โปรด เป็นต้น หน้าคำกริยาที่เป็นเรื่องที่ต้องการขอร้อง อาจมีการระบุผู้รับการ
ขอร้องหรือไม่ระบุก็ได้ พบจำนวน 20 ข่ว ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 14 “เมื่อเวลา 11.00 น. ชาวเลทุกพื้นที่ได้ร่วมกันอ่านคำ
ประกาศเจตนารมณ์... ‘ขอให้เร่งแก้ปัญหาสิทธิในที่ดินของ
น้องชาวเลที่ไม่มีบัตรประชาชนจำนวนกว่า 500 คน ขอให้
ช่วยส่งเสริมด้านการศึกษาแก่เด็กและสนับสนุนทุนการศึกษา
อย่างต่อเนื่อง ขอให้แก้ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์และให้มอง
ชาวเลอย่างมีศักดิ์ศรี มีความเป็นมนุษย์ ขอให้ส่งเสริมด้าน
ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเล’”

(Pimthai, 2013, November 11)

ตัวอย่างที่ 15 “3 กลุ่ม ‘ชาวเล’ ขอวิธีชีวิตคืน”

(Khaosod, 2009, July 12)

ตัวอย่างที่ 16 “เราขอแค่ให้ลูกหลานกลับมาไหว้หลุมศพได้เหมือนเดิมก็พอ”
เสียงของลุงสนและเยาะ อาบั้ง (ชาวเล) บอกเบา ๆ อย่างเกรงใจ
และไม่มั่นใจในคำขอ

(Posttoday, 2012, August 4)

จากตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยปรากฏการใช้
วาทกรรมโดยวาทกรรมที่พบมากที่สุด คือ วาทกรรมการขอร้อง มักจะปรากฏจาก
เสียงของชาวเลเองที่เป็นผู้แสดงวาทกรรมนี้เพื่อสะท้อนให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง
ให้ความช่วยเหลือหรือปฏิบัติตามคำขอของชาวเล ที่จะเห็นได้ว่าชาวเลยังประสบ
ปัญหาต่าง ๆ ที่รอการช่วยเหลืออยู่อีกมาก

2.4 การใช้อุปลักษณ์

อุปลักษณ์ คือ การเปรียบเทียบความเหมือนกันของสองสิ่งโดยทั้งสองต้องเป็นสมาชิกของต่างกลุ่มความหมาย สิ่งที่น่ามาเป็น “แบบ” ในการเปรียบเทียบ เรียกว่า แบบเปรียบ (source domain/vehicle) ส่วนสิ่งที่เป็นเป้าหมายที่เราต้องการพูดถึง เรียกว่า สิ่งที่ถูกเปรียบ (target domain/ tenor) (Lakoff and Johnson, 1980, Saeed, 1997 cited in Panpothong, 2013, p. 99) จากการศึกษาวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยเกี่ยวกับชาวเลพบว่า มีการใช้อุปลักษณ์เพื่อเปรียบเทียบชาวเลกับสัตว์ พบจำนวน 5 ขาว ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 17 “ที่เกาะอาดัง-หลีเปะชาวเลก็ถูกคุกคามอย่างหนัก ชาวเลบางพื้นที่ถูกจำกัดให้อยู่แต่ในหมู่บ้านเหมือนสัตว์อนุรักษ์” นายไกรศักดิ์ ชุนหะวัฒน์ รองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์และประธานกรรมการการพัฒนาลังคมฯ กล่าว

(Matichon, 2009, January 2)

ตัวอย่างที่ 18 “เด็กรุ่นใหม่ที่ได้เรียนหนังสือบนเกาะเริ่มที่จะพูดภาษาไทยได้บ้างแล้ว แต่พวกเขาก็ยังคงไม่ชินกับคนแปลกหน้าอีกทั้งสายตาก็มอง พวกเขาเหมือนตัวประหลาด”

(Matichon, 2013, January 11)

จากตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย (ออนไลน์) ใช้อุปลักษณ์เปรียบชาวเลเหมือนสัตว์อนุรักษ์และตัวประหลาดไม่ใช่มนุษย์ การใช้อุปลักษณ์นี้ ทำให้ผู้อ่านนึกเห็นภาพลักษณะของชาวเลได้ชัดเจน ส่งผลกระทบทางลบต่อชาวเลที่อยู่ในฐานะผู้รับสภาพจากบุคคลในสังคม

ภาพแทนชาวเลในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย

จากการวิเคราะห์เนื้อหาของวาทกรรมและกลวิธีทางภาษา สามารถสรุปภาพแทนของ “ชาวเล” ที่ปรากฏในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย ได้ดังนี้

1. ชาวเลเป็น “คนอื่น” ที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ

ความคิดนี้เป็นความคิดที่สื่อภาพให้ผู้อ่านเห็นว่า “ชาวเล” เป็นกลุ่มคนที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ เป็นคนอื่นที่ไม่ถูกนับรวมกับคนไทยส่วนใหญ่ ภาพนี้เห็นได้จากการใช้คำเรียก (ในแง่ลบ) เช่น *ชาวน้ำ* (ถือเป็นคำดูหมิ่น ชาวเลจะแสดงความไม่พอใจออกมาทันที อาจเนื่องด้วยความเชื่อของชาวเลที่ว่าทุกคนเกิดมาจากน้ำ) *คนทะเลตัวดำ ๆ คนมีเทคโนโลยีต่ำ* การใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับการกีดกัน และการใช้อุปุภาพณ์เปรียบชาวเลเหมือนสัตว์อนุรักษ์และตัวประหลาดไม่ใช่มนุษย์

2. ชาวเลเป็นผู้มีชีวิตรูปแบบ (กึ่ง) เร่ร่อน

ความคิดนี้เป็นความคิดที่สื่อภาพให้ผู้อ่านเห็นว่า “ชาวเล” มีชีวิตที่กึ่งเร่ร่อน มีการอพยพย้ายที่อยู่ไปเรื่อย ๆ ตามฤดูกาล ภาพนี้เห็นได้จากการเลือกใช้ศัพท์เกี่ยวกับความเป็นอยู่ (กึ่ง) เร่ร่อน เช่น *วิถีชีวิตชาวเลเขาย้ายไปตามเกาะเรื่อย ๆ ตามฤดูกาล เขาไม่ได้อยู่กับที่* สะท้อนให้เห็นภาพความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันจากคนส่วนใหญ่ในประเทศ

3. ชาวเลเป็นผู้ถูกจัดการ กีดกัน และรุกล้ำ ทำให้ชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ความคิดนี้เป็นความคิดที่สื่อภาพให้ผู้อ่านเห็นว่า “ชาวเล” มีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ภาพนี้เห็นได้จากการเลือกใช้ศัพท์เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลง เช่น *หลายภาคส่วนเริ่มสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงของเต็กมอแกนรุ่นใหม่ ชุมชนชาวเลกลับไม่อาจยืดหยุ่นรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้* การใช้ศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับการกีดกัน และการใช้รูปประโยคกรรม เช่น *อุทยานทูนกันรัฐสุสานจนไม่มีที่ฝังศพมานานถึง 5 ปี ถูกกีดกันในการใช้และเข้าถึงทรัพยากร* กล่าวได้ว่า ภาพวิถีชีวิตของชาวเลต้องเปลี่ยนแปลงไป สาเหตุสำคัญเพราะถูกระงับจากกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจมากกว่า ชาวเลเป็นเพียงชนกลุ่มน้อยที่ต้องทนรับกับสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้ชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงไป

4. ชาวเลเป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแล แก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิต

ความคิดนี้เป็นความคิดที่สื่อภาพให้ผู้อ่านเห็นว่า “ชาวเล” มีสภาพที่ลำบาก ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเอง ไม่สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตของตนเองได้ต้องมีผู้อื่นคอยช่วยเหลือแก้ไข ภาพนี้เห็นได้จากการเลือกใช้ศัพท์เกี่ยวกับการช่วยเหลือดูแล การแก้ปัญหา การส่งเสริมพัฒนา เช่น *ทางวัฒนธรรมจังหวัดได้เข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหาก็ให้แก่วชาวเล จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนชาวเลขึ้นเพื่อช่วยฟื้นฟู ส่งเสริมวิถีชาวเล และการใช้วงจรรวมการขอรับรอง เช่น ชาวเลทุกพื้นที่... “ขอให้เร่งแก้ไขปัญหาลักษณะชาติ ขอให้แก้ปัญหาคติทางชาติพันธุ์ ขอให้ส่งเสริมด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ภาพแทนที่ปรากฏนี้ อาจสืบเนื่องจากวิถีชีวิตที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป ชาวเลถูกกระทำจากกลุ่มผู้มีอำนาจ จึงส่งผลให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ไม่อาจพึ่งพิงธรรมชาติโดยเฉพาะทะเลได้อย่างเดิม ชาวเลจึงต้องร้องขอความช่วยเหลือดูแล เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น*

สรุปผลและอภิปรายผล

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทข่าวในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยที่มุ่งนำเสนอเรื่องราวของชาวเล กลวิธีทางที่ใช้ในการนำเสนอภาพแทนของชาวเล และภาพแทนที่ปรากฏ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลถูกนำเสนอในข่าวประเภทสังคม/วัฒนธรรมมากที่สุด รองลงมาเป็นประเภทข่าวการเมือง ข่าวการศึกษา และข่าวสาธารณสุขตามลำดับ วาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทย (ออนไลน์) ประกอบสร้างภาพแทนผ่านกลวิธีทางภาษา 4 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้ศัพท์ การใช้รูปประโยค การใช้วงจรรวม และการใช้อุปลักษณ์ ซึ่งสื่อภาพแทนของชาวเล ดังนี้ 1) ชาวเลเป็น “คนอื่น” ที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ 2) ชาวเลเป็นผู้มีชีวิตแบบ (กึ่ง) เร่ร่อน 3) ชาวเลเป็นผู้ถูกจัดการ กีดกัน และถูกละทิ้ง ทำให้ชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และ 4) ชาวเลเป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแล แก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิต

“ชาวเล” กลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมที่อาศัยหากินอยู่กับท้องทะเลอันดามันมานานกว่าหลายร้อยปี ผืนทะเลที่พวกเขาเคยล่องเรือเร่ร่อนไปตามเกาะน้อยใหญ่ต่าง ๆ อย่างอิสระ ทะเลที่เคยเป็นสมบัติของส่วนรวม แต่ทุกวันนี้ทะเลผืนนี้กลับ “หดแคบ” ด้วยการจับจองเป็นกรรมสิทธิ์และการประกาศเขตพื้นที่อุทยานฯ ต่าง ๆ ส่งผลให้ชีวิตของพวกเขา “หดสั้น” ลงทุกขณะ

“ทุกคืบทุกคอกของทะเลอันดามันต่างถูกจับจองเป็นเจ้าของหมด ถ้าไม่เป็นกรรมสิทธิ์ของธุรกิจเอกชนก็เป็นธุรกิจของรัฐที่มีกฎหมายเป็นเครื่องมือ ทุกคนที่มาใหม่ต่างแบ่งสันปัน ส่วนชายหาด ท้องทะเลกันถ้วนหน้า ยกเว้นชาวเลซึ่งอยู่มานับร้อยนับพันปี เท่านั้นที่ไม่มี ส่วนแบ่งนี้เลย...แม้กระทั่งที่ฝั่งศพและทำพิธีตามความเชื่อเก่าแก่ก็ถูกรุกรานจนเกือบไม่มีที่ตาย อันดามันที่เคยกว้างใหญ่กลับ “หดแคบ” เหลือนิดเดียวสำหรับชาวเลเช่นเดียวกับวิถีชีวิตพวกเขา ที่ “หดสั้น” ลงทุกวัน”

(Posttoday, 2011, October 7)

“...วันนี้วิถีหาปลาแบบนั้นได้ถูกจำกัดลงเนื่องด้วยอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานฯ การจับสัตว์น้ำบริเวณนั้นจึงเป็นสิ่งผิด อนุญาตให้ชาวมอแกนจับแต่เพียงในปริมาณที่พอกินเท่านั้น ...ชีวิตของพวกเขาไม่ต่างจากชนกลุ่มน้อยที่ถูกปฏิบัติเยี่ยงพลเมืองชั้นสอง”

(Matichon, 2013, January 11)

เมื่อทะเลและผืนทรายที่เคยเป็นแหล่งดำรงชีวิตของชาวเลกลับถูกนายทุนหรือภาครัฐครอบครองเป็นกรรมสิทธิ์ ความเดือดร้อนและผลกระทบต่าง ๆ ย่อมตกอยู่กับชาวเลที่ต้องทนรับชะตากรรมที่เกิดขึ้นอย่างไม่มีทางสู้ ภาพแทนชาวเลที่ปรากฏในวาทกรรมหนังสือพิมพ์รายวันไทยสื่อให้เห็นว่าวาทกรรมกระแสหลักกำลังเสนอภาพแทนของชาวเลว่าเป็นชนกลุ่มน้อยที่แตกต่างจากชนกลุ่มใหญ่ของสังคม พวกเขามีความเป็นอยู่ที่ลำบาก ต้องได้รับความช่วยเหลือดูแล แก้ไขปัญหา ฯลฯ แม้ทางรัฐบาลจะ

พยายามให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมและพัฒนาชาวเลในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ชาวเลมีสิทธิ ด้านสวัสดิการต่าง ๆ ที่เท่าเทียมกับชนส่วนใหญ่ของประเทศ แต่ก็ยังทำได้ไม่ทั่วถึง หรือ แม้แต่การพยายามตั้งเขตวัฒนธรรมพิเศษเพื่อโอ้อุ้มวิถีชีวิตชาวเล ล้วนยังเป็นภาพ ที่ตอกย้ำว่าพวกเขาเป็นอีกชนชั้นหนึ่งที่ไม่เคยมีสถานภาพเท่าเทียมกับชนส่วนใหญ่ ของประเทศมาก่อน เช่น

“เดินหน้าแผนช่วยชาวเลตั้งเขตพิเศษให้อยู่อาศัย ‘สาทิพย์’ รับ
เจ้าภาพช่วยชาวเล กรมอุทยานฯ หนุนนโยบายให้อยู่อาศัย
ดำรงชีวิตวิถีเดิม กรมอุทยานฯ ประกาศเปิดพื้นที่ให้ทำมาหากิน”

(Thai Post, 2010, September 13)

ภาพแทนต่าง ๆ ของชาวเลที่ปรากฏ ยิ่งเน้นย้ำความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชายขอบ ที่ถูกขีดเส้นแบ่งด้วยการสถาปนาความเป็นศูนย์กลางทางสังคม วัฒนธรรม และความรู้ ของสังคมไทยที่แตกต่างไปจากสังคมของชนกลุ่มน้อยอย่างชาวเล การขีดเส้นพรมแดน ของอัตลักษณ์ร่วมไม่เพียงแต่เป็นการรวมเอาพวกที่เหมือนกันเข้าด้วยกัน หากยังเป็นการ พยายามเปลี่ยนอัตลักษณ์ชายขอบที่แตกต่างให้เหมือนกันสังคมศูนย์กลาง ชาวเลจึง ปรากฏภาพแทนของการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เข้ากับสังคมศูนย์กลางที่พยายามเปลี่ยน ความต่างให้เป็นความเหมือน

หนังสือพิมพ์นับเป็นสื่อกระแสหลักที่สำคัญในการประกอบสร้างภาพแทนของ ชาวเลที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นภาพที่ไม่ได้สะท้อนความจริงของชาวเลในทุกมิติ แต่เกิดจากการ เลื่อนนำเสนอ สะท้อนให้เห็นในบางแง่มุม จากภาพแทนต่าง ๆ ที่ปรากฏพบว่าสื่อ หนังสือพิมพ์รายวันไทยมักจะนำเสนอภาพแทนของชาวเลในแง่ลบมากกว่าแง่บวก อีกทั้ง สะท้อนความมีอคติทางชาติพันธุ์ ชาวเลเป็น “คนอื่น” ชาวเลเป็นผู้มีวิถีชีวิตแบบ (กึ่ง) เร่ร่อน ชาวเลเป็นผู้ถูกจัดการ กีดกัน และรุกล้ำ ทำให้ชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และชาวเลเป็นผู้ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือดูแล แก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิต สื่อ กระแสหลักนั้นว่ามีอิทธิพลต่อการรับรู้ และส่งผลต่อทัศนคติที่มีต่อชนกลุ่มนี้เป็นอย่าง

มาก ทั้งนี้ อคติเหล่านี้ได้ถูกตอกย้ำจนกลายเป็นมายาคติทำให้เรามองชนกลุ่มน้อยกลุ่มนี้ว่าแปลกแยกแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ นอกจากนี้ชาวเลเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่ถูกรังสรรค์ให้มีนัยหมายถึงความเป็นชนส่วนน้อย ถูกผลักให้ออกห่างไปยังชายขอบอันเป็นทิศทางที่ตรงกันข้ามกับศูนย์กลางหรือชนส่วนใหญ่ของประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hongladarom (2000) ที่ศึกษาปริจเฉทเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยพบว่าปริจเฉทหนังสือพิมพ์สะท้อนแนวคิดความมีอคติทางชาติพันธุ์ผ่านการเสนอภาพชาวเขาว่าเป็นบุคคลอื่นและเป็นศัตรูของชาติเป็นภาพในแง่ลบ แต่เป็นภาพแง่ลบที่แตกต่างจากชาวเขา กล่าวคือ ชาวเขามักถูกนำเสนอว่ามั่งพกอารุสงคราม มั่งพัพพันยาบ้า ฯลฯ เช่น “จี๊สบวัดถ้ำกระบอกพัพพันกลุ่มมั่งยาบ้า” “จับมั่งบานปลายหลายจังหวัดฮือพออารุสงครามเตรียมถล่มจนท.” มักเป็นภาพของชาวเขาที่กระทำผิด แต่ภาพแทนของชาวเลจะเป็นภาพของผู้ที่ประสบปัญหา ซึ่งปัญหาที่ประสบนั้นมักเกิดจากการกระทำของผู้มีอำนาจ นายทุน หรือภาครัฐเอง แต่การกระทำนั้นถูกย่ำเสมอในลักษณะที่เป็นปกติธรรมดาและมีความชอบธรรม เช่น “มอแกน มอเกลน และอูรักลาไวกัย กำลังประสบความยากลำบาก...ไม่สามารถทำมาหากินตามวิถีเดิมได้ เนื่องจากกลายเป็นเขตอุทยานฯ และพื้นที่จับจองของเอกชน” (Matichon, 2008, November 10) ปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลให้ชาวเลมีภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก เป็นภาพที่คนในสังคมควรจะให้ความช่วยเหลือ

อันตามันที่เคยกว้างใหญ่ แหล่งในการดำรงอยู่ของชีวิตชาวเล ชีวิตที่เคยอิสระทำมาหากินอิงแอบกับท้องทะเล กลับ“หดแคบ” ส่งผลให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวเล “หดสั้น” ลงทุกวัน ชาวเลถูกตรึงตรอนพื้นที่ในการทำมาหากิน ด้วยอำนาจของนายทุน ภาครัฐ ที่กระทำต่อชาวเลอย่างดูปกติธรรมดาและมีความชอบธรรม อีกทั้ง สื่อกระแสหลักยังประกอบสร้างภาพแทนที่สะท้อนความมีอคติทางชาติพันธุ์ และมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของผู้รับสาร คือ คนส่วนใหญ่ในประเทศไปด้วย กล่าวได้ว่า สิ่งที่ยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทยอย่างยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้ คือ ทักษะที่เป็นอคติทางชาติพันธุ์ ทำให้คนไทย

ขาดโอกาสที่จะเข้าไปรู้จักกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรมที่ดีงามและมีคุณค่าแต่กลับกลายเป็นผู้ทำลายความหลากหลายนั้นเสียเองโดยไม่รู้ตัว

References

- Arunotai, N. (2003). For understanding the Moken Knowledge and myths about "Chao Lay" ethnic groups, *Ethnicity and myth*. Bangkok: Organization of Transfer Products and Packging. [in Thai]
- Charoensin-o-lam, Ch. (1999). *Development Discourse Power Knowledge truth Identity and Otherness*. Bangkok: Research and Development Center, Krirk University. [in Thai]
- Chotiudompant, S. (2008). *Discourse, representation, identity, literary studies in social and cultural contexts 2*. <http://www.phdlitarts.chula.ac.th>.
- Chumchonhai (2012). *Gypsy Way Crisis*. Bangkok: n.p. [in Thai]
- Eamanondh, J. (2006). *A study of discourse about people with HIV/AIDS in Thai society using the Nexus Analysis approach*. (doctoral dissertation), Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]
- Fairclough, N. (1995). *Analysing discourse: textual analysis for social research*. London: Longman.
- Hall, S. (1997). *Representation: cultural representation and signifying practices*. London: Sage.
- Hongladarom, Kr. (2000). *Discourses on ethnic minorities in Thailand: a study of the relationship between form and meaning*, Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Kaewthep, K. (2002). Media and Culture Studies and Thai Society. *Political Science Journal*, 23 (3), 51-59. [in Thai]

- Katanchaleekul, S. (2005). Chao Lay "The Cursed Identity", *Lua eats people- Chao Lay- Ghost ancestors*. Bangkok: Sirindhorn Anthropology Center. [in Thai]
- Office of the Royal Society. (2013). *Royal Institute Dictionary 2011*. Bangkok: Office of the Royal Society. [in Thai]
- Panpothong, N. (2013). *Critical Discourse Analysis based on linguistics*. Bangkok: Faculty of Arts, Chulalongkorn University. [in Thai]
- Pongudom, R. (2005). *The relationship between language and values on beauty: A study of advertising discourse on cosmetics in Thai*. (Master's thesis), Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]
- Silapasan, U, Phraya. (2005). *Thai language principles*. Bangkok: Thai Watana Panich. [in Thai]
- Sirindhorn Anthropology Center. (2014). *Gypsy culture skills Hundred stories*. Bangkok: Parbpim. [in Thai]
- Social Research Institute. (2019, October 10). *Urak Lawoi, Moken and Moken, experts on the sea of islands and the Andaman coast*. <http://www.chulapedia.chula.ac.th/index.php?>
- Suriya, Th. (2011). *The relationship between language and representations of deathrow inmates and executions in Thai newspapers*. (master's thesis), Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]
- Van Dijk, T. A. (2008). *Discourse and Power*. New York: Palgrave Macmillan.